

BOGANMELDELSER

ELI F. HECKSCHER: *Världskrigets ekonomi*. 243 Sider. P. F. Norstedt & Söners Förlag. Stockholm 1915.

Denne Bog fremkommer som 2det Bind af „Skrifter utgivna af Handelshögskolan“, og hvis det kan lykkes at opretholde den Standard, der er ansat med Dr. Brismans Bog om de moderne Banker og nu med det foreliggende Værk af Professor Heckscher, er der al Grund til at lykønske svensk — og skandinavisk — økonomisk Litteratur til denne nye Skriftrække.

I en Form, hvis Klarhed ikke noksom kan roses, har Prof. Heckscher gjort en Række af de Foreteelser, Krigen har medført i det økonomiske Liv, til Genstand for systematisk, videnskabelig Belysning. Men Fremstillingen er samtidig anlagt saaledes, at enhver der interesserer sig for økonomiske Spørgsmaal med Lethed kan følge Forf., og det er i høj Grad at ønske, at ogsaa Ikke-Fagmænd vilde fordybe sig i denne Bog. De vilde derved ikke kunne undgaa at faa Respekt for den økonomiske Teoris Tankegang og Systemer, og de vilde faa et Indtryk af, at disse Systemer ikke blot har abstrakt Interesse, men i høj Grad er nødvendige til en rigtig Vurdering af de praktisk foreliggende økonomiske Begivenheder.

Forfatterens Hovedsynspunkt er dette, at Krigen har afdækket den økonomiske Virkelighed, som laa skjult —

BOGANMELDELSER

ELI F. HECKSCHER: *Världskrigets ekonomi*. 243 Sider. P. F. Norstedt & Söners Förlag. Stockholm 1915.

Denne Bog fremkommer som 2det Bind af „Skrifter utgivna af Handelshögskolan“, og hvis det kan lykkes at opretholde den Standard, der er ansat med Dr. Brismans Bog om de moderne Banker og nu med det foreliggende Værk af Professor Heckscher, er der al Grund til at lykønske svensk — og skandinavisk — økonomisk Litteratur til denne nye Skriftrække.

I en Form, hvis Klarhed ikke noksom kan roses, har Prof. Heckscher gjort en Række af de Foreteelser, Krigen har medført i det økonomiske Liv, til Genstand for systematisk, videnskabelig Belysning. Men Fremstillingen er samtidig anlagt saaledes, at enhver der interesserer sig for økonomiske Spørgsmaal med Lethed kan følge Forf., og det er i høj Grad at ønske, at ogsaa Ikke-Fagmænd vilde fordybe sig i denne Bog. De vilde derved ikke kunne undgaa at faa Respekt for den økonomiske Teoris Tankegang og Systemer, og de vilde faa et Indtryk af, at disse Systemer ikke blot har abstrakt Interesse, men i høj Grad er nødvendige til en rigtig Vurdering af de praktisk foreliggende økonomiske Begivenheder.

Forfatterens Hovedsynspunkt er dette, at Krigen har afdækket den økonomiske Virkelighed, som laa skjult —

især under Pengerepræsentativernes dækkende Lag. Denne Sandhed er jo kun yderligere bleven bekræftet ved den siden Bogens Fremkomst indledede Guldpolitik i de skandinaviske Lande. Og det viser sig at være et meget frugtbart og et meget klargørende Synspunkt. Dets Nytte kommer især for Dagen i Kapitlet om Krigens Finansiering. Men før dette og det følgende syvende og sidste Kapitel om Prisregulering og Priser lidt nøjere omtales, skal det nævnes, at første Afsnit handler om „Den nuværende Tilstand og den økonomiske Forskning“ — et veltalende Forsvar for den videnskabelige Forsknings uforstyrrede Betydning for Forstaaelsen ogsaa af de nuværende overordentlige Forhold. I det følgende Kapitel om „Krigens Økonomi“ er især Betragtningerne over den kommende „Fredskrise“ ny og interessante med deres Udredning af de Vanskeligheder, der kan tænkes at opstaa, naar Samfundene engang atter skal føres tilbage til fredelige Forhold. Kapitel III: Verdenshandelen under Krigens Indflydelse giver en indgaaende, delvis talmæssig Fremstilling af, hvad der indtil Bogen udkom faktisk skete af handelsmæssige og produktive Ændringer i Erhvervslivet. Dette Afsnit er mere „positivt“ end de øvrige, og falder som Forf. ogsaa fremhæver i Forordet noget udenfor Bogens Struktur, hvilket paa ingen Maade gør dets mange Oplysninger og Beregninger mindre værdifulde. Det følgende Afsnit bærer Titlen: „Guldet og Krigens — finansiel Krigsberedskab“, hvori bl. a. findes den theoretiske Udredning for det stakkels Gulds hidtidige Fiasko samt en Redegørelse for de udenlandske Tilgodehavenders Betydning. Forf. fremhæver her, hvorledes Moratorierne og især Forbudene mod at betale fjendtlige Kreditorer ved Krigens Udbrud løste de store Vanskeligheder, man havde frygtet for skulde opstaa paa disse Omraader. Man mener jo almindeligvis, at en medvirkende Aarsag til, at Marokkokrisen i 1911 ikke førte til Krig, laa deri, at Frankrig i saa stort Omfang trak sine Tilgodehavender hjem fra Tyskland og derved afstedkom den stør-

ste Forvirring paa det tyske Pengemarked. Men Moratoriet og Betalingsforbudene har her givet en Løsning, som „är fullt jämförlig med Columbi ägg. Man nästan skäms att ej ha tänkt på en så genialisk enkel utväg som att ej betala hvad man är skyldig, så mycket mera som otaliga enskilda — dock ej särskildt väl anskrifna — gäldenerar varit banbrytare åt de rättsligt organiserade folkhushållningarna i afseende på denna senaste landvinning. Som det nu är, har man emellertid gjort en högst intressant erfarenhet, som veterligen ikke fallit någon människa före kriget in, nämligen att faran vid ett krigsutbrott ikke är att ha skulder i utlandet utan att ha fordringar där.“

Derefter følger et Afsnit om „Økonomisk krigsberedskab — Vareforraad og Handelspolitik“, hvori Overvejelser over, hvad der paa disse Omraader maa gøres til næste Krig, falder lidt for Brystet. Hermed er vi ude ved Kapitel VI: Krigens Finansiering, en ganske ypperlig Fremstilling, klar og følgerigtig, af hele dette vanskelige og saa lidet gennemskuelige Spørgsmaal. Udgangspunktet er tilsyneladende ganske enkelt: Kun de Varer, der er færdige til Brug og som kan anvendes til direkte Krigsformaal (heri indbefattet Ernæringen), er af Interesse; og Finansieringens Betydning bestaar da i, med saa faa Forskydninger som muligt i Næringslivet og i Krigsførelsen at begrænse den enkeltes Forbrug saavel som Produktionen af „krigsnyttige“ Varer saaledes, at Samfundet faar saa meget som muligt til Krigens Førelse. Med sikker Fastholden ved dette sit Udgangspunkt fører Forf. os gennem de forskellige Finansieringsformer: Seddeludstedelsen, Krigsloan og Skatter, og viser hver enkelts Betydning for Produktionens og Forbrugets Omfang og Retning.

Sluttelig følger Afsnittet om „Prisdannelse og Prisregulering under Krigen“. Dette Afsnit synes mig med Forlov det mindst vellykkede, og Aarsagen er aabenbart den, at Forf. ikke ved sine Overvejelser konsekvent medtager Prisens sociale Betydning, hvorfor de Resultater af

ren økonomisk Art, der udledes, undertiden bliver af en noget for abstrakt Karakter. Idet Forf. nemlig understreger Prisens rent økonomiske Opgave: at faa Tilbud og Efter-spørgsel til at dække hinanden, idet et svigtende Tilbud kræver den højere Pris, for at de tilstedeværende Varer kan slaa til, føres han til at spørge, om den gældende Pris skulde „vara mer sakrosankt än andra“. Og efter med ikke ringe Foragt at have svaret nej paa dette Spørgsmaal — hvilket Svar naturligvis rent økonomisk a priori er rigtig nok — maa en Række af de Prisreguleringsforanstaltninger, alle Lande har iværksat under Krigen, hjemfalde til Fordømmelse. Men det forekommer mig, at saa „økonomisk“ kan man ikke behandle Spørgsmaalet; den gældende Pris er virkelig „sakrosankt“, aldenstund en meget stor Del af Samfundets Medlemmer har deres Indtægter normerede efter den, uden nogen Mulighed for at faa Indtægten sat op, naar Prisen stiger, og tit uden Mulighed for ved at indskrænke deres Forbrug at kunne faa Indtægten til at slaa til. Og naar man, trods de Vanskeligheder, der har været, efter bedste Evne har prøvet paa at holde igen paa Prisstigningen, saa synes jeg, dette snarere viser Nødvendigheden af disse Foranstaltninger end Udslag af økonomisk Uvidenhed. Hvor værdifuldt end dette Afsnit er som systematisk Belysning af den Modstand, det økonomiske Samfund rent instinktmæssig gør mod Indgreb, vilde Afsnittet være bleven endnu værdifuldere, hvis Forf. af sociale Grunde havde anerkendt disse Indgrebs Berettigelse og søgt at anvise Former, der vilde gøre mindst Forstyrrelse eller Fortrød. Der er jo f. Eks. ingen Tvivl om, at ogsaa for en økonomisk-teoretisk Betragtning er de Maximalpriser, vi her i Landet har i Forbindelse med Eksportbegrænsning, fuldt berettigede. Hjemmemarkedet er blevet forsynet til Priser, som har været lønnende for Producenterne, uden dog at Konsumenterne har maattet betale de krigsførende Landes Nødpriser. Produktionen er ikke blevet forstyrret, hvilket er det, der økonomisk set skulde naaes, og den

store Befolkning har været i Stand til saa nogenlunde at faa, hvad den plejer af de nødvendigste Forbrugsvarer, hvilket socialt er af største Betydning. Nu tvivler jeg ikke om, at Prof. Heckscher er enig med mig heri; men det er Fænomener, han anser faldende udenfor Fremstillingen, hvorfor han maner gamle Adam Smith op af Graven, for at de i Fællig kan værges sig og henvise Foreteelserne til Behandling af „those crafty and insidious animals called politicians“. Men jeg vover alligevel at ønske, at Forf. havde anlagt et andet Udgangspunkt for dette Kapitel, at han havde givet os en lidt mindre abstrakt Behandling af Prisreguleringsproblemet, at han kort sagt havde givet os endnu mere, end han har.

Og hermed være denne fortræffelige Bog anbefalet danske Læsere.

E. C.

GUSTAV CASSEL: Tysklands ekonomiska motståndskraft. 117 S. P. A. Norstedt & Söner. Stockholm 1916.

Efter den tyske Regerings Anmodning foretog Professor Cassel i Marts Maaned d. A. en Rejse i Tyskland for at søge Kendskab til Landets økonomiske og finansielle Tilstand. Resultaterne af denne Studierejse foreligger i ovennævnte Skrift, der naturligvis er af stor Værdi til Bedømmelsen af dette Kapitalspørgsmaal i den standende Verdensstrid. Herfor borger ikke blot Forf.s videnskabelige Anseelse, men ogsaa de Betingelser, hvorunder Skriftet blev til, idet Forf. stillede som Betingelse for at efterkomme den tyske Regerings Indbydelse, dels „att min resa uppfattades som en rent vetenskaplig studieresa, som endast hade till syfte att objektivt utforska verkligheten“, dels „att tilfalle skulle ges mig att af Tysklands ekonomiska lif se allt hvad jag för det angifna syftet ansåg nödigt“.